

Os últimos asturcoís

del Occidente

Burras na Serra de Penouta (Bual)

↓ Jorge Bermúdez Gutierrez, Aurelio Esteban Hernández & Iván José Álvarez Rivera

A recuperación dos asturcoís nos últimos anos basada nos exemplares qu'einda se conservaban nel Puertu Sueve, fexo popularizar entre a xente úa imaxe d'estos burros mui característica: a d'un animal mouro dafeito. Esto igual nos quitóu de pararnos a pensar qu'os burros qu'andaban ceibes nas nosas serras, os máis d'ellos de manta castaña, tamén eran parte d'esa raza autóctona d'Asturias. Os autores d'este artículo, integrantes del Asociación de Criadores de Asturcones de Capa Castaña "García Dory" fainnos un repaso del estao da cuestión y avísannos del peligro de desaparición dos últimos exemplares d'asturcón que quedan nas terras del occidente.

En 1902, núa feria de gao na Veiga, poñían un premio de 25 pesetas al miyor exemplar «de la raza caballar del país». Nel ano 1913, na nombrada feria de Silvayá, en Lantoiira, tamén se premiaba al miyor «ejemplar caballar, raza del país, de más de siete cuartas de alzada y de dos a cinco años» y dábase un premio, máis pequeno, a os exemplares «de 5 a 6'5 cuartas». Nun fai falta darye muitas voltas pra supoñer qué tipo de burros eran esos «del país».

Alló pol ano 1895 Pascual Pastor y López, na súa obra *Apuntes de la fauna asturiana*, fexo a primeira descripción zootécnica del «caballo de raza asturiana» y definiólo como de manta castaña. Anos despóis,

Arturo Álvarez, inspector municipal veterinario del conceyo de Tinéu, fai outra descripción zootécnica unde describe tanto os caracteres morfolóxicos del que chama «caballo asturiano variedad sierra de Tineo», como el medio unde vivía. Este veterinario, nos concursos de gao feitos en Tinéu nos anos corenta del siglo pasao, metéu úa sección específica pra estos burros autóctonos.

Carlos Pérez, veterinario militar d'empezos del siglo XX y bon conocedor del caballo asturiano del occidente y del asturcón del Sueve —Socio d'honra del ACPRA (Asociación de Criadores de Ponis de Raza Asturcona)—, tamén describió al noso burro occidental cuase igual que lo fixera Arturo Álvarez.

As descripcióis morfolóxicas xenerales vein a ser

MIDIDAS ZOMÉTRICAS

Alzada ás aguyas	1,30 cm
Alzada al serrón	1,21 cm
Alzada al pico dos cadriles	1,28 cm
Llargura escapulo-inguinal	1,18 cm
Altura del peto	0,63 cm
Anchura del peto	0,44 cm
Llargura dos cadriles	0,48 cm
Anchura dos cadriles	0,45 cm
Perímetro torácico	1,63 cm
Perímetro da rodiya	0,25 cm
Perímetro da canella	0,17 cm
Perímetro del nouguello	0,25 cm
Llargura da cabeza	0,55 cm
Anchura da cabeza	0,23 cm

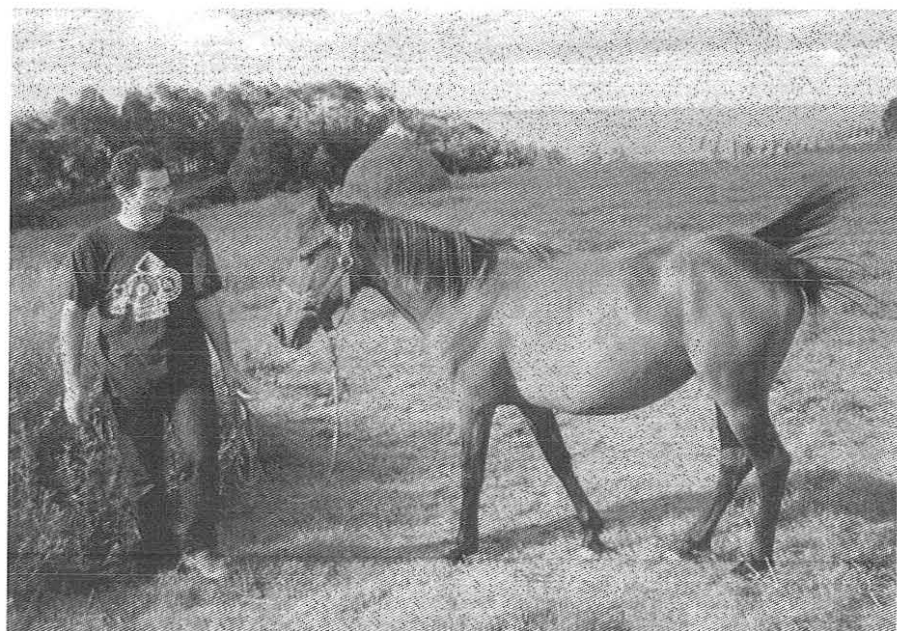
máis ou menos d'este xeito: Son animais de proporcións harmónicas, de carácter nobre, sobrio y coraxego, de parencia ben guapa, oyuada espresiva, cabeza terciadía però ben feita, perfil frontonasal un pouco sub-cóncavo con testa ancha y cara un pouco curtia. Oreyas de tamaño terciaio ben postas y ben dirixidas. Ojos bullicegos en órbitas circulares, ben relacionaos cua testa y defendidos por párpagos de movementos rápidos, ventás da nariz grandes y elásticas. Focico ben feito con beizos de peleyo dalgao mui sensible y defendido con un bigote mui mesto condo el alimentación é con toxos. Pescozo piramidal y ben asentao na cabeza y nel corpo, crina moura y muita melena. Aguyas ben conformadas. Serrón recto con espiazo musculado y amplo sobre cinco vértebras lumbares. Cadriles anchos y del xeito d'un pupitre, rabo mui gadeyudo y enxertao núa posición baxa. Costellar de muita capacidade, barriga de volume aparente, espalda d'amplitú y dirección normal. Estremidades ben articuladas, musculadas y d'aplo mos correctos, con espolóis, cascos pequenos ben feitos y consistentes, machos de forma oval que, anque pequenos, vense ben nas maos. Nos pés nun ten ou tenlos mui pouco abultaos. Peleyo de gordura terciada cuberto de muito pelo que s'embastece nel inverno. A manta da mayor parte é castaña, anque hai dalgús exemplares mouros y dalgús estrellaos, presentando dalgús raya por todo el espiazo, ou cruzada en dalgús, y de carpos y tarsos pr'abaxo ún pouco escura.

Cavidá craneal un pouquín abovedada. Índiz de Nehring 230-235.

El análisis da descripción zotécnica fai que lo comparemos col estándar racial qu'hoi temos pral asturcón del Puertu Sueve. Se a esto ye xuntamos os datos históricos y científicos que ratifican a existencia de mantas castañas nel Sueve y temos en conta el tipo de serra qu'é, ademáis del tipo d'alimentación que brinda al gao, ta bon de chegar á conclusión de qu'as dúas poblaciós equinas autóctonas tein a mesma orixe celta y namáis a intervención humana y as diferencias del medio unde viven son as causantes da diversidade xenética que tein.

Hasta finales del siglo XX nos burros autóctonos asturianos podíamos ver, dentro da manta castaña, muitas tonalidades, dende el castaño al castaño escuro, tan escuro como el mouro. Namáis dende entoncias se fai en parte da población —a del Puertu Sueve, con 30 animais nos anos oitenta del siglo XX— úa escoyeta hacía mantas mouras. Entrementes, nel outra parte da población —a del centro-occidente— nun se fexo escoyeta ningúa hacía úa manta ou el outra, y por eso einda hoi presentan tanta variedá de tonalidades.

Despóis da Guerra Civil prantáronse de pinos grandes estensiós de montes comunales nas serras da Bovia, San Isidro, Penouta, Carondio, El Palo, etc., sitios unde —igual que nas serras dos conceyos vecíos de Tinéu y Valdés— hasta entoncias pastaban ceibes máis d'un millar d'eugas. Tamén desa aumentóu a entrada de razas forasteiras pensadas prá carne. Con todos estos factores taba malo de qu'a raza se pudiera manter. Sicasí, enguano einda sobreviven animais con úas características morfolóxicas que coinciden cuas que describieron os investigadores que mencionamos antias. Nel sou día informóuse da existencia d'esa población centro-occidental al aso-

Este exemplar tan guapo que se mercóu en Santa Colomba (Allande) ta criándose agora en Outir (Valdés)

Burras na Serra del Palo, delante de Montefurao (Allande)

ciación que xestiona el llibro xenealóxico da raza dos asturcoís y esta negóuse á súa inclusión sin dar ningúna xustificación, supoñemos que por un criterio arbitrario. Informóuse da situación á Conseyeiría de Medio Rural y Pesca, aunque esta nun fexo máis que delegar nel ACPRA. Nesta situación levamos us dez anos y mentres tanto a poboación vai menguando cada vez máis porque nun ten ningúna protección.

A situación é crítica porque os animais tán estragayaos por todas as serras del centro-occidente asturiano. Úa parte d'estos exemplares tán nun peligro real porque son veyos y tán máis bus d'atacar polos llobos y pola falta de comida nel inverno. Outro problema amecido a todo esto é a muita edá dos amos que, al retirarse, venden animales pral mercao da carne y pral mercao portugués. Nos últimos anos saliron pra Portugal centos d'asturcoís castaños. É úa ironía qu'en Portugal tamén haxa úa raza autóctona d'orixe celta, el garrano, que namáis admite mantas castañas: col patrimonio xenético que femos de menos en Asturias tán axudando a recuperar úa raza del país vecín. Xa qu'el asturcón del Sueve y el garrano portugués tein a mesma orixe celta, ta bon de deducir qu'el asturcón de manta moura y el asturcón de manta castaña tán ben emparentaos: tanto que son a mesma raza.

Enguano pódese dicir qu'a poboación d'asturcoís del occidente é d'us 100 a 150 exemplares, con abunda presencia de machos y femas. Pra garantir

a supervivencia d'esta poboación de burros autóctonos é urxente el reconocimiento oficial da Conseyeiría de Medio Rural y Pesca, fai falta fer un censo dafeito de todos os exemplares que sobreviven nas serras del centro-occidente y é necesario potenciar dende as institucións el funcionamiento del asociación de criadores qu'agora hai y que trabaya precisamente pra mirar de que nun desaparezan estós equinos autóctonos.

Pra rematar estas notas temos qu'apuntar un dato d'hai pouco que dá esperanzas: el 17 d'outubre de 2002, el Pleno da Xunta Xeneral del Principao aprobaba úa resolución sobre a recuperación del «caballo autóctono» de manta castaña unde se pidía al Consejo de Gobierno qu'aclarara d'úa vez por todas a entidá d'estos exemplares por medio d'informes científicos y, se as conclusións son positivas, plantiará el sou reconocimiento oficial y a necesaria figura de protección. Pr'acabar, pidiase tamén que s'amañara un plan de choque pra salvar primeiro a poboación qu'hai y despóis recuperalla.

BIBLIOGRAFÍA:

- ÁLVAREZ SEVILLA, A. (2001): *Les races autóctones del Principáu d'Asturies*, Fundación Belenos, Uviéu.
- ÁLVAREZ SEVILLA, A. & ÁLVAREZ LLANA, X. (1987): *El poni asturcón*, Uviéu.
- GARCÍA DORY, M. A. (1980): *Asturcón. Caballo de los Astures*, Caxa d'Aforros d'Asturias, Uviéu.